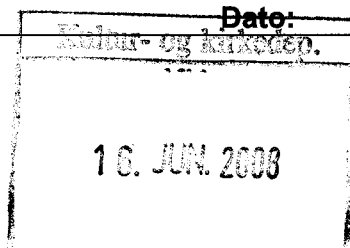


Date: 11.6.2008

Ugradert

Kultur- og kirkedepartementet

Postboks 8030 Dep  
0030 OSLO



**Kultur- og kirkedepartementet - Rapport om tradisjonelt håndverk - "Kulturhåndverk - avtrykk fra fortiden, uttrykk for øyeblikket, grunnlag for fremtiden"- uttalelse**

Vi viser til brev datert 11. april 2007 og høring på rapporten "Kulturhåndverk, avtrykk fra fortiden, uttrykk for øyeblikket og grunnlag for fremtiden". Beklager sein tilbakemelding.

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positiv til at Kultur- og kirkedepartementet har tatt initiativ til et samarbeid mellom de berørte departementene med siktemål å styrke og samordne feltet. Fylkeskommunen samtykker i behovet for å se på utdanning og kompetanseheving innenfor håndverk, samt behovet for økt samarbeid og økt status på området.

Rapporten introduserer et nytt begrep: "kulturhåndverk" som omfatter tradisjonshåndverk og husflid med fokus på den egenskap som både ivaretaker av tradisjonelle teknikker, men også som nyskapende. Vi vil påpeke at det nyskapende elementet har alltid vært til stede i det tradisjonelle håndverket, og i den grad nyskapingen overtar i sterk grad for de tradisjonelle teknikker beveger man seg kanskje i retning kunsthåndverk, der det skapende og nyskapende er i fokus. Begrepsavklaringen i rapporten er imidlertid oversiktlig og det er uten problemer å følge bruken av begrepet i rapporten.

**Behovet for flere håndverkere**

I fylkeskommunens arbeid innenfor kulturminnevern møter vi et stort behov for kompetente håndverkere innen restaureringsfag. Dette omfatter mange fagfelt fra tømmer/lafter, blikkenslager, murer, stukkator, maler osv. Vi ser derfor klart det som framheves i rapporten første del: *det er et stort behov for opplæring og utvikling av opplæringsstrategier innenfor det såkalte kulturhåndverket.*

Innen kulturminnevernet er det varslet et stort løft med bakgrunn i flere nasjonale resultatmål, vedtatt av Stortinget, bla et som sier at alle fredede og fredningsverdige bygninger skal opp på et vedlikeholds nivå innen 2020. Det betyr at store og omfattende tiltak på den fredede bygningsmassen i Norge skal gjennomføres i denne perioden. I følge Riksantikvaren har samtlige fylkeskommuner meldt inn at mangelen på håndverkere vil være en av flaskehalsene for gjennomføringen av dette nasjonale prosjektet.

For å danne grunnlag for nye håndverkere bør det allerede i grunnskolen skje en endring som hever statusen til praktisk tilnærming, og praktiske fag i det hele tatt. Det er vanskelig i løpet av videregående skole å komme dit at man kan utvikle restaureringskompetanse, når enkelte elever på byggfag aldri har holdt i en sag når de begynner. Det er derfor av betydning at et godt grunnlag for håndverkskompetanse bygges gjennom den obligatoriske skolegangen i en mye sterkere grad enn det gjøres i dag. Det er videre viktig at det videreutvikles og etableres utdanning innen håndverk på høyere nivå. Det bør også

poengteres at et særpreg ved tradisjonelt håndverk, og en betingelse for å opprettholde den gode kvaliteten innen håndverk, er *øvelse* i teknikker. Utdanning og kunnskap *om* håndverket og *om* utførelsen er viktig, men kunnskapen *i* håndverket, som tilegnes gjennom repeterende øvelser, er helt vesentlig for å tilegne seg håndverkskompetanse.

Under *Høyere utdanning* s. 26, savnes Høgskolen i Telemark; Rauland med sine folkekunstlinjer (med materialene tre, tekstil, metall) og restaureringskunnskap. – Flere folkehøgskoler fokuserer også på håndverk, bla Fosen folkehøgskole i Sør-Trøndelag.

Når det gjelder felles nasjonale eller nordiske opplæringsinstitusjoner er det i denne forbindelsen en klar utfordring å ta vare på de lokale særtrekkene innen håndverkene. Innen bygningsvernet er det bruk for kunnskap innen lokale varianter av hvert håndverk, dette gjelder både teknikk/ utførelse og materialvalg. Vi ser også at det er store fellestrekk innenfor håndverket i store deler av verden, og innenfor kulturminnevernet har vi hatt gode erfaringer med utveksling av håndverkere på tvers av landegrenser. Økt samarbeid internasjonalt er derfor interessant. Dette bærer også et potensial for utvikling og nyskaping innenfor håndverket og økte markeder og markedsandeler.

### **Kulturhåndverk som næring**

Når det gjelder næringsutvikling av kulturhåndverk er det en utfordring, som det påpekes i rapporten, at det er samme type støtteordninger/ verktøy for kulturnæringer og kulturhåndverk som for alle andre type næringer. Dette er problematisk blant annet fordi støtteordninger, som eksempelvis Innovasjon Norges, etterspør utvikling av bedriften med for eksempel mål om flere ansatte etter noen år. Dette er vanskelig forenelig med kulturhåndverket av flere årsaker.

- For det første kan størrelsen på markedet tilsi at det ikke er behov for flere enn en håndverker innen faget. Et eksempel kan være håndverket leirrapping. Det er en begrenset etterspørsel etter leirrapping, og for å finansiere et årsverk innen dette yrket må man ha et stort geografisk område som arbeidsfelt. Likevel er det et stort behov for at noen har denne kunnskapen og kan utføre arbeider som krever spesialkunnskap og erfaring i forhold til blandingsforhold, fuktighet, utføring osv.
- For det andre er "*hånd-verk*" en kvalitet ved kulturhåndverket. For å inneha den etterspurte kvaliteten må arbeidet i stor grad være utført for hånd. Dette er arbeidskrevende og gir mindre muligheter til effektivisering slik det øvrige markedet og støtteordningene krever.
- For det tredje kan det være, paradoksalt nok, uheldig for en enmannsbedrift med godt renommé å utvide arbeidsstokken. Flere ansatte krever mer administrasjon, og vanligvis ender man da med at den mest erfarne håndverkeren, som har bygd opp sin kompetanse over år og som har etablert bedriften, trer inn i en administrativ funksjon og blir mindre utøvende. Dette vil som regel gå utover kvaliteten på opparbeidet renommé, fordi et av kjernepunktene ved tradisjonshåndverk er *øvelsen* i arbeidet (jf over) I restaureringssammenheng er det de aller dyktigste håndverkere som det er bruk for. På bakgrunn av dette kan man si det ofte er mer nyttig med 7 enmannsbedrifter enn med en bedrift med 7 ansatte.

Under "*vern gjennom bruk*" s.33 kunne også foreninga "*fredet*" for eiere av freda bygninger være nevnt.

Når det står om husflidsbevegelsen i historisk perspektiv s. 34,35 kunne det være naturlig å si noe om *Husflidsskolen på Lillehammer* som eksterter i en årrekke og husmorskolene som også innbefattet opplæring i husflid/håndverk.

### **Anbefalningene**

Når det gjelder etablering av en nasjonal koordinerende enhet er det viktig å bygge på de eksisterende store; Norsk håndverksutvikling innen tradisjonelle håndverk og handlingsbåren kunnskap, Birka og Norges Husflidslag innen gjenstandshåndverk og husflid.

Fylkeskommunen vil for øvrig spille inn tanken om å samkjøre etablering av nasjonal koordinerende enhet med det arbeidet som Kultur- og kirkedepartementet nå gjennomfører vedrørende oppfølgingen av UNESCOs konvensjon for immateriell kultur. Handlingsbåren kunnskap, som er et særpreg i håndverket, er en immateriell kultur der det er behov for økt fokus og ny organisering for å fremme ivaretagelse. Et annet innspill er å vurdere å utvide ABM-utvikling til å favne også håndverk, eventuelt immateriell kultur som helhet. ABM-utvikling er etablert som en sentral koordinerende enhet innenfor feltene arkiv-, bibliotek- og museumsutvikling, og signaler er gitt om etablering av regionale enheter innen få år.

Fylkeskommunen støtter forslaget om en egen stipendordning for kulturhåndverk, med den argumentasjonen som brukes i rapporten.

Et verdiskapingsprogram for håndverk vil kunne bidra til å styrke rekrutteringen, styrke håndverket som næring, styrke kompetansen og skape en oversikt over hvor det finnes håndverkere med hvilken kompetanse. Å sette fokus på næringsutvikling på kulturhåndverkets premisser er helt vesentlig for å kunne lykkes med ivaretagelse av mangfoldet av håndverk i landet vårt.

Med hilsen

  
Ragnhild Kvalø  
Fylkeskultursjef

  
Anne Bjørg Evensen  
Rådgiver kulturminnevern

Saksbehandlere:

Anne Bjørg Evensen, rådgiver kulturminner tlf 74111272

Jorunn Braseth, rådgiver, regional utviklingsavdeling tlf 74111264